

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦЗДВН
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА
ЛЦДН у м. ШОСТКА
(місто знаходження НКП)

До захисту допускається
Завідувач кафедри, проф.
В. М. Боронос
« » 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

НА ТЕМУ:

Аналіз ефективності використання власного капіталу

Освітній ступінь – «бакалавр»

Спеціальність – 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
Освітня програма – «Фінанси та облік в підприємстві»

Керівник роботи:

(підпис)

О.М.Тур

(ініціали, прізвище)

Студент:

(підпис)

А.В.Корнєєва

(ініціали, прізвище)

Група: Фз-71ш

Суми
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І ПІДПРИЄМНИЦТВА

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри, проф.
_____ В.М. Борнос
« ____ » _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ

до кваліфікаційної роботи бакалавра

Студент(-ка) групи *Фз-71ш* інституту (центру) *ННІ БіЕМ (ЦЗДВН)*
спеціальності *072 «Фінанси, банківська справа та страхування»* (освітньої
програми – *«Фінанси та облік в підприємстві»*)

Корнєєва Анастасія Віталіївна

Тема роботи: *«Аналіз ефективності використання власного капіталу»*

Затверджено наказом по СумДУ № *30-ОД/а* від « *29* » березня 2021 р.

Термін здачі студентом завершеної роботи « *25* » травня 2021 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні й законодавчі акти, матеріали державної статистичної звітності, матеріали монографій, періодичних видань, підручників і навчальних посібників, дані фінансової звітності суб'єктів господарювання, організацій та установ тощо.

Зміст основної частини роботи (перелік питань для розроблення):

- теоретичний аспект сутності поняття власний капітал підприємства;
- аналіз ефективності використання власного капіталу підприємства;
- шляхи покращення використання власного та сукупного капіталу підприємства.

Дата видачі завдання: « *25* » березня 2021 р.

Керівник кваліфікаційної роботи бакалавра: Тур О.М. _____

(підпис)

Завдання прийнято до виконання « *25* » березня 2021 р. _____

(підпис студента)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота бакалавра: 38 с., 2 рисунки, 6 таблиць, 43 джерел.

Мета роботи – дослідити різноманітні трактування сутності капіталу та його роль в забезпеченні ефективної діяльності підприємства, розрахунок основних показників оцінки ефективності управління капіталом підприємства та його структури.

Об'єкт дослідження – виступає процес використання власного капіталу підприємства.

Предмет дослідження – теоретичні засади та практичні аспекти використання власного капіталу підприємства

Методи дослідження – У процесі дослідження застосовували методи економічного, системного й порівняльного аналізу та синтезу

У першому розділі розглянуті теоретичні аспекти сутності власного та сукупного капіталу. Основні кваліфікаційні ознаки капіталу.

У другому розділі проаналізована методика розрахунку головних показників капіталу підприємства та методика аналізу структури капіталу підприємства. Проаналізована ефективності використання власних і залучених коштів підприємства

У третьому розділі запропоновані шляхи оптимізації джерел формування капіталу підприємства.

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ, СУКУПНИЙ КАПІТАЛ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ, ЗАЛУЧЕНІ КОШТИ

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ.....	3
ВСТУП	5
1 ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ СУТНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1 Сутність капіталу підприємства та його основні класифікаційні ознаки	7
1.2 Власний капітал та його роль у формуванні капіталу підприємства	10
2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	15
2.1 Методика розрахунку головних показників капіталу підприємства та аналізу структури капіталу підприємства	15
2.2 Організаційно - економічна характеристика підприємства	18
2.3 Аналіз ефективності використання власних і залучених коштів підприємства	20
3 ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	33
ВИСНОВКИ.....	37
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ.....	39

ВСТУП

Актуальність теми. Для того, щоб почати підприємницьку діяльність будь-якого спрямування, в будь-якій галузі, будь-якої форми власності, організаційно-правового статусу необхідно мати заздалегідь визначену суму капіталу та обов'язково джерела формування капіталу, що є найголовнішим фактором ефективного функціонування підприємства. Тому, ефективне використання власного капіталу завжди буде актуальним для будь-якого підприємця.

Щоб мати змогу виконувати поточні рішення та досягати стратегічних цілей, завойовувати додаткові ринки збуту необхідно ефективно управляти капіталом, яким володіє підприємство, та відслідковувати і своєчасно керувати його структурою, формуючи оптимальну та залучаючи додатковий капітал на найкращих умовах.

Сучасне економічне середовище від власників капіталу, власників бізнесу та фінансових менеджерів потребує постійного уважного та ефективного управління капіталом, постійного контролю за його використанням, бо саме оптимальна структура капіталу та ефективне керування їм дозволяє отримувати максимальний прибуток, досягати високого рівня рентабельності і, як слідство, фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності.

На початку діяльності підприємство формує свій капітал, надалі воно повинне постійно стежити за його достатністю, приймати заходи для підтримки і нарощування його величини як за рахунок власних вкладень та і за рахунок залучення інвестицій або отримання кредитного фінансування. Можливості становлення господарської діяльності і його подальшого розвитку можуть бути реалізовані тільки в тому випадку, якщо власники розумно управляють капіталом, вкладеним в підприємство. Незалежно від сфери діяльності саме ефективне управління капіталом, всіма фінансовими ресурсами, які є у розпорядженні бізнесу, і забезпечує життєдіяльність

підприємства та отримання високих дивідендів для власників від його функціонування.

Все вище сказане, дозволяє стверджувати, що дослідження теми аналізу ефективного використання власного капіталу є актуальною та потребує повсякчасної уваги.

Метою даної роботи є дослідження різноманітних трактувань сутності капіталу та його ролі в забезпеченні ефективної діяльності підприємства, розрахунок основних показників оцінки ефективності управління капіталом підприємства та його структури.

В розрізі даної теми можна сформулювати наступні завдання:

- розкрити теоретичні аспекти капіталу підприємства, а саме його структуру та видів;
- розглянути методичку розрахунку ефективності використання власного та залученого капіталу підприємства;
- проаналізувати вплив ефективного управління капіталом підприємства на його діяльність.

Об'єктом дослідження виступає процес використання власного капіталу підприємства.

Предметом дослідження теоретичні засади та практичні аспекти використання власного капіталу підприємства

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовували методи економічного, системного й порівняльного аналізу та синтезу.

Структура роботи. У першому розділі проводиться дослідження сутності власного капіталу. У другому проводиться аналіз ефективного використання власного та залученого капіталу. У третьому розділі пропонуються шляхи покращення використання власного капіталу.

Фактологічну основу роботи становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо фінансової інклюзії, аналітичні й статистичні матеріали, що відображають суть явища фінансової інклюзії, законодавчі та нормативно-правові акти.

1 ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ СУТНОСТІ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність капіталу підприємства та його основні класифікаційні ознаки

Будь - яка організація, що веде виробничу чи іншу комерційну діяльність повинна мати визначений капітал, що представляє собою сукупність матеріальних цінностей і коштів, фінансових вкладень і витрат на придбання прав і привілеїв, необхідних для здійснення його господарської діяльності [14].

«Капітал» походить від латинського слова *capitalis* , що означає головний. І дійсно, найважливішим чинником для розвитку будь-якого бізнесу є капітал. Саме капітал виступає тією базою, що буде слугувати створенню і розвитку підприємства, а також у процесі функціонування забезпечить інтереси всіх зацікавлених сторін, а саме: акціонерів, власників, робітників, кредиторів та державу

«За Карлом Марксом, капітал — це вартість, авансована у той чи інший вид економічної діяльності (перш за все виробництво) з метою одержання додаткової вартості, яка є результатом експлуатації і перманентно відтворює саму себе, тобто приносить додаткову вартість» [34].

Вважається, капітал функціонує у трьох формах.

Перша форма представляє собою фінансовий або грошовий капітал. Саме грошовий капітал створює умови для поєднання робочої сили із засобами виробництва.

Другою формою капіталу є виробничий капітал. Його функцією є виробництво доданої вартості, завдяки саме доданій вартості і відбувається зростання капіталу та розширення виробництва. І з точки зору економіки капітал продуктивний лише тоді, коли є додана вартість від використання капіталу.

Третя форма капіталу – це торговий капітал, функцією якого є перетворення у кошти товару, який виробляється завдяки вкладенню

капіталу у виробничі засоби і за допомогою робочої сили саме і створюється продукт, який приносить додану вартість вкладеному капіталу.

Характеристиками капіталу підприємства з економічної точки зору є:

1. Капітал підприємства є основним чинником виробництва. У системі факторів виробництва (капітал, земля, праця) капіталу належить пріоритетна роль, тому що він поєднує усі фактори в єдиний виробничий комплекс.

2. Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, що приносять доход. У даному випадку він може виступати ізольовано від виробничого фактору у формі інвестованого капіталу.

3. Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників. Частина капіталу в поточному періоді виходить з його складу і попадає в кишеню власника, а частина капіталу, що накопичується, забезпечує задоволення потреб власників у майбутньому.

4. Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості. У цій якості виступає насамперед власний капітал підприємства, що визначає обсяг його чистих активів.

5. Динаміка капіталу підприємства є найважливішим показником рівня ефективності його господарської діяльності. Здатність власного капіталу до самозростання високими темпами характеризує високий рівень формування й ефективний розподіл прибутку підприємства, його здатність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. У той же час, зниження обсягу власного капіталу є, як правило, наслідком неефективної, збиткової діяльності підприємства [40].

Капітал, який на першому етапі організації підприємницької діяльності виступає у вигляді грошових коштів і вкладається безпосередньо у виробництво, основні засоби, у процесі виробництва перетворюється у продукт, який реалізується і повертає власнику не тільки первісну вартість вкладених грошових коштів, а й дає й додаткові грошові надходження у вигляді прибутку, тобто дає додаткову вартість. Як бачимо, для того щоб отримати додану вартість, капітал постійно повинен перебувати в русі, в

оберті. Тобто, від вкладених грошових коштів до повернутих грошових коштів з доданою вартістю є проміжок часу, за який капітал проходить декілька стадій: грошовий, виробничий, товарний і знову грошовий. Саме цей кругообіг і перетворює капітал в оборотний капітал, який необхідний для здійснення підприємницької діяльності.

Для того, щоб з різних точок зору розглянути і оцінити оборотний капітал спробуємо його систематизувати за різними ознаками та використовуючи різні підходи визнаних економістів (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1 – Класифікація капіталу підприємства

Класифікаційна ознака	Класифікаційні групи
1. За належністю підприємству	- Власний - Запозичений
2. За цілями використання	- Виробничий - Позиковий - Спекулятивний
3. За формою інвестування	- Капітал у фінансовій формі - Капітал у матеріальній формі - Капітал у нематеріальній формі
4. За об'єктом інвестування	- Основний капітал - Оборотний капітал
5. За формами знаходження у процесі кругообігу	- Капітал у грошовій формі - Капітал у товарній формі - Капітал у виробничій формі
6. За організаційно-правовими формами діяльності	- Акціонерний капітал - Пайовий капітал - Індивідуальний капітал
7. За характером використання в господарському процесі	- Працюючий капітал - Непрацюючий (мертвий) капітал
8. За формами власності	- Державний капітал - Приватний капітал
9. За характером використання власниками	- Споживчий капітал - Накопичуваний капітал
10. За джерелами залучення	- Національний - Іноземний
11. Відповідно до правових норм функціонування	- Легальний капітал - Тіньовий капітал

Із наведених вище класифікаційних ознак та згруповань можна зробити висновок, що більшість авторів розглядають капітал як певні грошові

накопичення, доходи і надходження або фонди грошових ресурсів, які необхідно залучати для організації та ведення бізнесу.

1.2 Власний капітал та його роль у формуванні капіталу підприємства

Підприємницька діяльність вважається успішною і вкладені кошти використовуються з отриманням доданою вартості тільки у випадку, якщо суб'єкт господарювання в змозі своєчасно виконувати свої зобов'язання перед всіма контрагентами і постачальниками сировини та комплектуючих і перед оптовими покупцями готової продукції. Саме своєчасність і здатність в повному обсязі виконувати всі зобов'язання протягом певного часу і є відображенням, або однією з найважливіших характеристик, абсолютного фінансового стану підприємства, і як слідство, фінансової безпеки діяльності суб'єкта господарювання.

Абсолютна фінансова стійкість фінансового стану підприємства характеризується незалежністю від зовнішніх джерел фінансування. Залежність від зовнішніх джерел фінансування, або несвоєчасне виконання фінансових зобов'язань в ринкових умовах функціонування підприємства може призвести до поглинання або банкрутства суб'єкта господарювання. Тому, ефективне використання власного оборотного капіталу є життєво необхідною умовою для діяльності та можливого розвитку підприємства.

Джерелами формування майна підприємства є власні (власний капітал) і залучені кошти (залучений капітал).

Власний капітал – це сукупність різноманітних економічних відносин, що дозволяють включити в господарський оборот фінансові ресурси, які належать або власникам, або самому господарюючому суб'єкту.

До його складу можна віднести:

- статутний капітал,
- накопичений капітал (резервний і додатковий капітал, нерозподілений прибуток)

- інші надходження, а саме цільове фінансування, благодійні пожертвування та інше.

Основним джерелом фінансування підприємства є власний капітал склад якого представлено на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Склад власного капіталу підприємства

Статутний капітал є одним з найважливіших показників, що показує і дає можливість уявити про розміри і фінансовий стан економічних суб'єктів.

Саме статутний капітал будь-якого підприємства є основним джерелом формування засобів та структури організацій, які необхідні для ефективного функціонування організації та виконання поставлених перед ним завдань. Його величина може коливатися, але в строго встановлених рамках, які встановлюються законодавством.

Якщо розглядати статутний капітал у грошовому вимірі, то це – грошові внески засновників, або власників в майно та виробничі засоби при створенні підприємства для забезпечення його безперебійної діяльності в тих розмірах, які фігурують у засновницьких документах. Ці грошові кошти – є стартовим капіталом для започаткування виробничої діяльності з метою одержання в майбутньому прибутку і подальшого розвитку бізнесу.

Засновниками або власниками статутного капіталу можуть бути як юридичні, так і фізичні приватні особи, які зробили свій внесок і грошовому вимірі в статутний капітал.

Формування статутного капіталу зв'язано з цілями створення організації і її організаційно-правовою формою, що прописується в установчих документах.

Додатковий капітал підприємства може утворюватися в результаті переоцінки майна або продажу акцій за ціною, яка буде вища від номінальної або первісної вартості.

До резервного капіталу можуть відноситися складові капіталу, які призначаються можливих майбутніх непередбачуваних збитків та втрат, або відрахування з чистого прибутку, які відображаються в статті балансу «Резервний капітал» згідно законодавства. Це своєрідний страховий фонд підприємства, який забезпечує захист як власників, так і контрагентів у випадку недостатності прибутку для погашення зобов'язань. Його величина відображає фінансову міцність підприємства. Тому, замала його величина може слугувати фактором ризику вкладання капіталу з боку інвесторів або кредиторів додаткових коштів у виробничу діяльність цього підприємства.

Основним джерелом поповнення власного капіталу і відображенням ефективного керування капіталом є прибуток підприємства, а саме його величина, яка вкладається у розширення та безперебійне функціонування підприємства (рисунок 1.2). Якщо діяльність підприємства не приносить прибутку, то власний капітал зменшується на суму збитків.

Також, в якості внутрішніх джерел поповнення капіталу підприємства становлять амортизаційні відрахування від використовуваних власних основних коштів і нематеріальних активів. Ці кошти є засобом реінвестування вкладених раніше коштів і не збільшують суму власного капіталу.

До інших джерел поповнення власного капіталу належать прибутки від здавання в оренду майна, розрахунки із засновниками і т. ін.

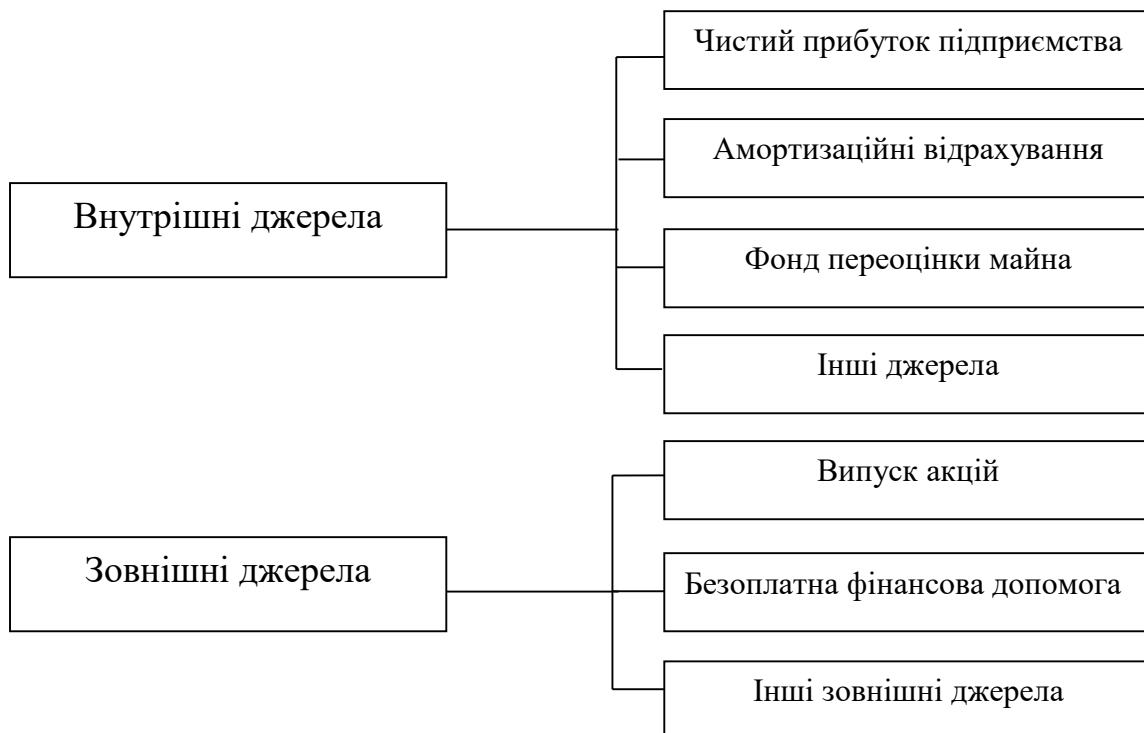

Рисунок 1.2 – Джерела поповнення власного капіталу підприємства суми.

Основну частку в складі зовнішніх джерел формування власного капіталу утворює додаткову емісія акцій. Державним підприємствам може надати безоплатну фінансову допомогу держава. До числа інших зовнішніх джерел належать матеріальні і нематеріальні активи, які передають підприємству безоплатно фізичні і юридичні особи в порядку добродійності.

Власний капітал є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого підприємства. Величина власного капіталу – це найважливіший показник, оскільки:

- визначає ступінь незалежності та впливу його власників на діяльність і розвиток підприємства;
- для зовнішніх користувачів відображає відповідальність власників за користування вкладеними коштами і є захистом кредиторів від втрати вкладених коштів;

- дозволяє довгостроково кредитувати діяльність підприємства зовнішнім кредиторам;
- фінансування ризику – власний капітал використовується для фінансування ризикових інвестицій, на що можуть не погодитись кредитори;
- дозволяє здійснювати кредитування, тому що за інших рівних умов, перевага надається підприємствам з меншою кредиторською заборгованістю і більшим власним капіталом;
- при виникненні тимчасових збитків наявність достатньої величини власного капіталу дозволяє без перешкод погасити їх саме за рахунок власних коштів, без звертань до кредиторів.

2 МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗРАХУНКУ ТА ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Методика розрахунку головних показників капіталу підприємства та аналізу структури капіталу підприємства

Для можливості своєчасного реагування на фінансові труднощі, які можуть виникнути у підприємства в процесі ведення господарської діяльності, для збереження власних оборотних коштів та повного та своєчасного виконання зобов'язань перед кредиторами необхідно застосовувати ряд показників, які і будуть відображати фінансову стійкість підприємства, а також фінансову залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Залежність і взаємозв'язок таких показників як ліквідність та платоспроможність та фінансової стійкості є очевидною. Тобто, зі збільшенням частки запозичених коштів буде збільшуватися і боргове зобов'язання, що призведе до зниження ліквідності та платоспроможності. І навпаки, збільшення частки власного капіталу збільшує і позитивний вплив на платоспроможність підприємства, тому що зменшується обсяг боргових зобов'язань.

Ось чому необхідно дуже уважно і повсякчасно відслідковувати частку власного капіталу в бізнесі. Ця частка не повинна бути меншою за 60% сукупного капіталу.

Відносні показники, за допомогою яких ми будемо визначати фінансову незалежність підприємства, яке ми аналізуємо, та визначати ефективність використання власного та запозиченого капіталу, зведені в таблицю 2.1. В таблиці відображена формула, сутність та нормативне значення показника.

Таблиця 2.1 – Характеристика відносних показників

Назва показника	Порядок розрахунку показника	Нормативне значення	Суть показника
1	2	3	4
1. Коефіцієнт автономії	Власний капітал / загальну суму пасивів $K_{фн} = \frac{ВК}{\sum K}$	$\geq 0,5$	Його значення показує, яку частину активів компанія може профінансувати за рахунок власних коштів. Чим більше значення, тим менше фінансова незалежність.
2. Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	Сума довгострокових зобов'язань та поточних зобов'язань) / Загальну суму пасивів $K_{зк} = \frac{ПК}{\sum K}$	$\leq 0,5$	Показник вказує на те, яка частина активів підприємства фінансується за рахунок всіх зобов'язань.
3. Коефіцієнт фінансової залежності	Загальна сума пасиву / власний капітал підприємства $K_{фз} = \frac{\sum K}{ВК}$	$\leq 0,5$	Коефіцієнт обернений до коефіцієнта фінансової автономії і показує скільки компанія використовує фінансових ресурсів на кожну одиницю власного капіталу. Чим більше значення, тим більше залежність від позикових коштів.
4. Коефіцієнт поточної заборгованості	Сума короткострокових зобов'язань / загального капіталу (валюти балансу). $K_{пз} = \frac{КЗ}{\sum K}$		Показник показує, яку частину активів сформовано за рахунок позикових ресурсів короткострокового характеру
5. Коефіцієнт стійкого фінансування або фінансової стійкості	Сума власного капіталу і довгострокових зобов'язань/суми пасивів. $K_{сф} = \frac{ВК + ДЗ}{\sum K}$	0,7 – 0,9	Показник показує, яку частку активів підприємство здатне фінансувати за рахунок власного капіталу і капіталу, залученого на довгостроковій основі. Зниження вказаної норми означає залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування.
6. Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	Сума власного капіталу/ суми власного капіталу та довгострокових зобов'язань $K_{нкдж} = \frac{ВК}{ВК +$	0,6 – 0,7	Показник показує відсоток власного капіталу в капіталізованих джерелах.

	ДЗ)		
1	2	3	4
7.Коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел	$K_{зкдж} = \frac{ДЗ}{ВК + ДЗ}$	1,67 - 2,5	Підвищення показника може свідчити і про посилення залежності від зовнішніх кредиторів, але також показує довіру до цього підприємства зі сторони кредиторів

Але особливо необхідно розглянути коефіцієнт фінансового ризику або коефіцієнт фінансового левериджу, який розраховується за формулою:

$$K_{фл} = \frac{ЗК}{(ВК + ЗНВ + ДМП)}, \quad (2.1)$$

де $K_{фл}$ – коефіцієнт фінансового левериджу;

$ЗК$ – залучений капітал;

$ВК$ – власний капітал;

$ЗНВ$ – забезпечення наступних витрат і платежів;

$ДМП$ – доходи майбутніх періодів.

Зміна цього показника (плеча фінансового важеля) залежить від змін структури активів підприємства (зі збільшенням частки необоротних і скорочення оборотних активів коефіцієнт фінансового левериджу за інших однакових умов має знижуватися, і навпаки) та фінансової політики їх формування (консервативної, помірної, агресивної).

Для розрахунку впливу цих факторів на рівень коефіцієнта фінансового левериджу можна застосувати таку факторну модель:

$$ЕФВ = (1 - ПДп) * (P_a - ПК) * (ВК / ЗК), \quad (2.2)$$

де $ЕФВ$ – ефект фінансового важеля;

$ПДп$ – ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом;

P_a – коефіцієнт валової рентабельності активів, %;

$ПК$ – середній розмір проценту за кредит, що сплачується за використання залученого капіталу, %;

$ЗК$ – середня сума залученого капіталу підприємства;

$ВК$ – середня сума власного капіталу підприємства.

Аналіз рентабельності підприємства дозволяє визначити ефективність вкладення коштів у підприємство та раціональність їхнього використання.

У процесі аналізу необхідно вивчити динаміку показників рентабельності капіталу підприємства, а також встановити тенденції їхньої зміни.

Рентабельність власного капіталу розраховується за формулою:

$$РВК = ЧП/ВК * 100\%, \quad (2.3)$$

де ЧП – загальна величина чистого прибутку;

ВК – величина власного капіталу.

Оскільки капітал підприємства формується за рахунок різних джерел, у процесі аналізу необхідно оцінити кожний з них. В процесі здійснення аналізу власного капіталу визначають питому вагу його окремих складових, а також оцінюють динаміку його складу і структури за останні періоди.

2.2 Організаційно - економічна характеристика підприємства

Аналіз в даній роботі буде проводитись на основі Шосткинського казенного заводу «Імпульс», який розташований по вулиці Куйбишева,41. Телефон: (05449) 5-15-92. Факс: (5449) 7-78-07. E-mail: impulse@netsat.com.ua.

Дане підприємство розпочало свою діяльність в 1848 році. Загальна площа заводу 194,5 га. Мета підприємства - це вироблення вибухонебезпечної продукції та товарів народного споживання.

Постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.98 р. № 987 Шосткинський завод “Імпульс” перетворено в казенний і в зв’язку з цим його іменують казенне підприємство “Шосткинський казенний завод “Імпульс”.

Підприємство здійснює свою діяльність відповідно до законодавства України та Статуту, затвердженого Наказом Мінпромполітики України від

29.03.06 р. № 124 та зареєстрованого Державним реєстратором 03.04.06 р. № 16331050001000032.

Взагалі сучасне підприємство виросло на базі капсульного закладу в перші періоди роботи техніка була примітивною, але виробництво удосконалювалось, збільшувалось, здійснювався пошук нових прогресивних технологій.

В 1992 році заводу затверджено назву “Імпульс”.

Використовуючи власні технології, у найкоротший термін з 1997 року на заводі розроблені і випущені нові детонуючі шнури марок ДШЕ-12, ДШЕ-9, ДШЕ-6, що замінили шнури ДША, освоєні в 1967 році.

Незважаючи на відсутність бюджетного фінансування і економічний спад виробництва 1992-1997 років через зменшення замовлень, завод зміг зберегти унікальні монопольні мобілізаційні потужності, призначені тільки для виготовлення елементів боєприпасів усіх видів.

У 2000 році казенний завод «Імпульс» включений у список підприємств, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки України.

За більш 155 літню історію підприємство не утратило свого стратегічного призначення і має великий потенціал розвитку.

Основним видом діяльності заводу є виробництво елементів боєприпасів, засобів ініціювання вибуху, ініціюючих вибухових речовин, виробів, що містять вибухові речовини та піротехнічні сполуки.

Окрім виробництва елементів боєприпасів, засобів ініціювання завод виробляє багатий перелік товарів народного споживання, а саме: феєрверкові вироби, мисливські товари, замки та запори, запчастини для сільгосптехніки.

Сьогодні завод «Імпульс» – колектив висококваліфікованих робітників, інженерно – технічних працівників, де приділяється особлива увага охороні здоров'я, відпочинку і побуту тих, що працюють.

Отже, Шосткинський казенний завод “Імпульс” це єдине в Україні й одне з небагатьох у світі підприємств, що у замкнутому циклі виготовляє засоби ініціювання зарядів вибухових речовин.

Разом з єдиним в Україні Науково-дослідним інститутом хімічної промисловості підприємство здійснює розробку нових засобів ініціювання і вибуху.

2.3 Аналіз ефективності використання власних і залучених коштів підприємства

Всі показники, які відображають фінансовий стан підприємства, знаходяться у тісному взаємозв’язку між собою. Тому, оцінити використання власних та залучених коштів підприємства можливо тільки, якщо будемо розраховувати одразу декількох показників з урахування впливу кожного з них. Формули всіх показників по черзі будемо брати з таблиці 1.1.

Першим будемо розраховувати коефіцієнт автономії. Цей показник характеризує фінансову стійкість підприємства в цілому.

$$Кфн_{2011} = 111450/123757 = 0,90.$$

$$Кфн_{2012} = 108765/124232 = 0,88.$$

$$Кфн_{2013} = 74090/89226,5 = 0,83.$$

$$Кфн_{2014} = 74603/84211,8 = 0,89.$$

Нормативне значення даного коефіцієнту дорівнює 0,5, тобто частина власного капіталу в загальній сумі фінансових ресурсів повинна бути не меншою 50%. Чим вищий цей коефіцієнт, тим більш фінансово стійким і незалежним від кредиторів є підприємство.

За даними розрахунків видно, що даний коефіцієнт протягом всього досліджуваного періоду знаходився на високому рівні. У 2011 році коефіцієнт фінансової незалежності був найбільшим і становив 0,90.

Наступним будемо розраховувати коефіцієнт концентрації позикового капіталу:

$$K_{zk2011} = (0+0+13709+1767)/124232 = 0,125.$$

$$K_{zk2012} = (0+0+10540+1767)/123757 = 0,099$$

$$K_{zk2013} = (0+1250+13887,2+0)/89226,5 = 0,169$$

$$K_{zk2014} = (0+0+9608,4+0)/84211,8 = 0,114$$

Нормативне значення коефіцієнта має бути меншим за 0,5. Як свідчать проведені розрахунки, значення даного показника у 2011 – 2014 роках цілком відповідає нормативному, оскільки частка позикового капіталу у валюті балансу не перевищувала 16,9%.

Доповненням до цього показника є коефіцієнт концентрації власного капіталу. Сума обох коефіцієнтів дорівнює 1 (100 %).

Розрахуємо коефіцієнт фінансової залежності:

$$K_{фз2011} = 123757/111450 = 1,111$$

$$K_{фз2012} = 124232/108765 = 1,140$$

$$K_{фз2013} = 89226,5/74090 = 1,204$$

$$K_{фз2014} = 84211,8/74603 = 1,120$$

Коефіцієнт фінансової залежності є зворотним до коефіцієнту автономії.

Збільшення цього показника в динаміці означає збільшення долі позикових коштів у фінансуванні підприємства .

Якщо його значення знижується до одиниці (100%) , то підприємство повністю фінансується за рахунок власних коштів.

В даному випадку ми можемо побачити, що коефіцієнт фінансової залежності за всі періоди перевищує 100%, тобто підприємство функціонує не лише за рахунок власних коштів, даному підприємству потрібні при своєму функціонуванні і залучені позикові кошти.

Далі розрахуємо коефіцієнт поточної заборгованості:

$$K_{пз2011} = 10540/123757 = 0,085$$

$$K_{пз2012} = 13709/124232 = 0,110$$

$$K_{пз2013} = 13887,2/ 89226,5 = 0,156$$

$$K_{пз2014} = 9608,4/84211,8 = 0,114$$

За допомогою даного коефіцієнту можна простежити, яку частину активів сформовано за рахунок позикових ресурсів короткострокового характеру.

Якщо розглядати вплив даного коефіцієнта на підприємство, то він є незначним, оскільки значення даного показника протягом досліджуваного періоду знаходилось в межах 0,085 – 0,156.

Розрахуємо коефіцієнт стійкого фінансування.

$$K_{сф2011} = (111450 + 0) / 123757 = 0,90$$

$$K_{сф2012} = (108765 + 0) / 124232 = 0,88$$

$$K_{сф2013} = (74090 + 1250) / 89226,5 = 0,84$$

$$K_{сф2014} = (74603 + 0) / 84211,8 = 0,86$$

Даний коефіцієнт характеризує, яку частину активів балансу сформовано за рахунок стійких джерел.

Значення даного показника протягом 2011 – 2014 років знаходилось на високому рівні і складало 0,84 – 0,90. Це свідчить про стійкий фінансовий стан підприємства і його низьку залежність від кредиторів.

Проведемо факторний аналіз впливу окремих чинників на коефіцієнт стійкого фінансування у 2015 – 2016 роках за допомогою формули 2.5:

$$K_{сф2013} = (ВК_{2013} + ДЗ_{2013}) / \sum K_{2013}$$

$$K_{сф2013} = (74090 + 1250) / 89226,5 = 0,84$$

Визначимо вплив зміни величини власного капіталу на величину коефіцієнта стійкого фінансування:

$$\Delta K_{сфВК} = (74603 + 1250) / 89226,5 - (74090 + 1250) / 89226,5 = +0,01$$

Тобто при збільшенні величини власного капіталу на 513 тис. грн. значення даного коефіцієнта збільшується на 0,01, що є позитивним для фінансового стану підприємства.

Обчислимо, як впливає на результативну ознаку зміна величини довгострокових зобов'язань:

$$\Delta K_{сфДЗ} = (74603 + 0) / 89226,5 - (74603 + 1250) / 89226,5 = -0,01$$

Тобто при зменшенні величини довгострокових зобов'язань на 1250 тис. грн. даний коефіцієнт зменшився на 0,01.

Розрахуємо зміну коефіцієнта стійкого фінансування за рахунок зміни валюти балансу:

$$\Delta K_{\text{сф}\Sigma K} = (74603+0)/84211,8 - (74603+0)/89226,5 = +0,02$$

Тобто при збільшенні валюти балансу на 5014,7 тис. грн. коефіцієнт стійкого фінансування зріс на 0,02.

Визначимо зміну величини коефіцієнта стійкого фінансування у 2014 році порівняно з 2013 роком:

$$\Delta K_{\text{сф}\text{заг}} = +0,01 - 0,01 + 0,02 = +0,02$$

Таким чином, коефіцієнт стійкого фінансування у 2014 році збільшився на 0,02 порівняно з 2013 роком. Дане збільшення відбулося за рахунок зміни таких факторів як власний капітал, довгострокові зобов'язання та валюта балансу.

Тепер розрахуємо коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел.

$$K_{\text{нкдж}2011} = 111450 / (111450 + 0) = 1$$

$$K_{\text{нкдж}2012} = 108765 / (108765 + 0) = 1$$

$$K_{\text{нкдж}2013} = 74090 / (74090 + 1250) = 0,99$$

$$K_{\text{нкдж}2014} = 74603 / (74603 + 0) = 1$$

Коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел тримається на рівні 1 в 2011-2014 роках, бо підприємство не має довгострокових зобов'язань.

Наступним розрахуємо коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел:

$$K_{\text{зкдж}2011} = 0 / (111450 + 0) = 0$$

$$K_{\text{зкдж}2012} = 0 / (108765 + 0) = 0$$

$$K_{\text{зкдж}2013} = 1250 / (74090 + 1250) = 0,016$$

$$K_{\text{зкдж}2014} = 0 / (74603 + 0) = 0$$

Коефіцієнт фінансової залежності є незначним, але зменшення даного коефіцієнта говорить про зменшення залежності підприємства від позичкового капіталу, що є позитивною тенденцією.

Коефіцієнт фінансового левериджу або коефіцієнт фінансового ризику розраховується за формулою 2.1:

$$K_{фл2011} = 10540 / (111450 + 1767) = 0,093$$

$$K_{фл2012} = 13709 / (108756 + 1767) = 0,125$$

$$K_{фл2013} = 15136,5 / (74090 + 0) = 0,204$$

$$K_{фл2014} = 19559,8 / (74603 + 0) = 0,262$$

За допомогою даного коефіцієнту відслідковується кількість залученого капіталу в розрахунку на 1 грн. власного капіталу.

Зростання цього коефіцієнта свідчить про підвищення залежності підприємства від залучених джерел, втрату фінансової автономії.

Критичне значення цього коефіцієнта, коли $K_{фл} > 1$, а нормальним вважається таке значення, при якому лише третина активів підприємства формується за рахунок залученого капіталу.

Залежно від зміни внутрішніх і зовнішніх умов функціонування підприємства нормальне значення коефіцієнта фінансового ризику суттєво змінюється.

Оскільки значення даного коефіцієнта протягом 2011-2014 р. складає менше 0,3, то фінансовий стан підприємства може вважатися стійким.

Розрахуємо значення показника рентабельності активів за формулою 2.3:

$$P_{A2011} = (470 + 820) / (86959 + 37227) * 100\% = 0,234\%$$

$$P_{A2012} = (1124 + 849) / (83491 + 31953) * 100\% = 1,709\%$$

$$P_{A2013} = (470 + 885) / (78484,7 + 10741,8) * 100\% = 1,519\%$$

$$P_{A2014} = (470 + 832) / (73386,4 + 10825,4) * 100\% = 1,546\%$$

Найнижчий рівень даного показника становив 0,234% у 2011 році, проте в подальшому протягом досліджуваного періоду значення даного коефіцієнта мало позитивну тенденцію до збільшення.

У 2012–2014 роках значення коефіцієнта рентабельності активів знаходилось на рівні 1,5 – 1,7%.

Ефект фінансового важеля розраховуємо за формулою 2.10:

$$ЕФВ_{2011}=(1-0,25)*(0,234\%-15%)*(10540/111450) = - 0,824\%$$

$$ЕФВ_{2012}=(1-0,25)*(1,709\%-17%)*(13709/108765) = - 1,445\%$$

$$ЕФВ_{2013}=(1-0,25)*(1,519\%-19%)*(15136,5/74090) = - 2,675\%$$

$$ЕФВ_{2014}=(1-0,25)*(1,546\%-20%)*(19559,8/74603) = - 3,626\%$$

Оскільки значення показника рентабельності активів протягом всього досліджуваного періоду менше за середньозважену ціну залучених ресурсів, то виникає негативний ефект фінансового важеля.

Тобто сума сукупного капіталу зменшилась у 2011–2014 роках відповідно на 0,824%, на 1,445%, на 2,675%, на 3,626% за рахунок залучення позикових коштів в оборот підприємства.

Здійснимо факторний аналіз впливу низки чинників на зміну показника ефекту фінансового важеля у 2014 році порівняно з 2013 роком.

$$ЕФВ = (1-ПДп)*(P_a - ПК)*(ВК/ЗК).$$

$$ЕФВ_{2013}=(1-0,25)*(1,519\%-19%)*(15136,5/74090) = - 2,675\%.$$

Розрахуємо вплив зміни показника рентабельності активів на зміну ефекту фінансового важеля:

$$\Delta ЕФВ_{P_A} = (1-0,25)*(1,546\%-19%)*(15136,5/74090) - (1-0,25)*(1,519\%-19%)*(15136,5/74090) = + 0,005\%$$

Тобто за рахунок збільшення показника рентабельності активів на 0,027% сума сукупного капіталу збільшилась на 0,005%.

Обчислимо вплив зміни величини проценту за кредит, що сплачується за використання залученого капіталу, на зміну ефекту фінансового важеля:

$$\Delta ЕФВ_{ПК} = (1-0,25)*(1,546\%-20%)*(15136,5/74090) - (1-0,25)*(1,546\%-19%)*(15136,5/74090) = -0,153\%$$

Тобто при збільшенні розміру проценту за кредит на 1% сума сукупного капіталу зменшилась на 0,153%.

Визначимо зміну величини ефекту фінансового важеля за рахунок зміни величини власного капіталу:

$$\Delta EФВ_{BK} = (1-0,25)*(1,546\%-20%)*(19559,8/74090) - (1-0,25)*(1,546\%-20%)*(15136,5/74090) = - 0,831\%.$$

Тобто при збільшенні величини власного капіталу на 4423,3 тис. грн. величина сукупного капіталу зменшилась на 0,831%.

Розрахуємо вплив зміни величини залученого капіталу на зміну ефекту фінансового важеля:

$$\Delta EФВ_{зк} = (1-0,25)*(1,546\%-20%)*(19559,8/74603) - (1-0,25)*(1,546\%-20%)*(19559,8/74090) = - 0,812\%.$$

Тобто при збільшенні величини залученого капіталу на 513 тис. грн. сума сукупного капіталу зменшується на 0,812%.

Визначимо зміну показника ефекту фінансового важеля у 2014 році порівняно з 2013 роком:

$$\Delta EФВ_{зг} = + 0,005\% - 0,153\% - 0,831\% - 0,812\% = - 0,951\%.$$

Тобто у 2014 році порівняно з 2013 роком величина сукупного капіталу підприємства зменшилась на 0,951%.

Результати розрахунків показників власного і залученого капіталу занесемо до таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Значення показників власного і залученого капіталу ШКЗ «Імпульс» у 2011 – 2014 рр.

Показник	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
коефіцієнт автономії	0,90	0,88	0,84	0,86
коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,125	0,099	0,169	0,114
коефіцієнт фінансової залежності	1,111	1,140	1,204	1,120
коефіцієнт поточної заборгованості	0,085	0,110	0,156	0,114
коефіцієнт стійкого фінансування	0,9	0,8	0,8	0,9
коефіцієнт фінансової незалежності капіталізованих джерел	1	1	0,99	1
коефіцієнт фінансової залежності капіталізованих джерел	0	0	0,016	0

коефіцієнт покриття боргів власним капіталом (коефіцієнт платоспроможності)	10,6	7,9	4,8	3,8
коефіцієнт фінансового левериджу або коефіцієнт фінансового ризику	0,093	0,125	0,204	0,262

Питома вага власних коштів у загальній сумі фінансових ресурсів підприємства складає близько 90%, що свідчить про низьку залежність підприємства від кредиторів.

Значення всіх розрахованих показників відповідають нормативним, що є показником високої стійкості фінансового стану ШКЗ «Імпульс» у 2011 – 2014 роках.

Для більш повного аналізу джерел формування капіталу досліджують структуру власного і залученого капіталу, з'ясовують причини зміни окремих його складових та надають оцінку цим змінам.

З метою вивчення причин зміни величини та складу власного капіталу Шосткинського казенного заводу «Імпульс» за 3 роки складемо і розглянемо наступну аналітичну таблицю (таблиці 2.3, 2.4, 2.5), бо власний капітал є основою незалежності підприємства, джерелом його самофінансування. І відіграє важливу роль в діяльності підприємства.

Необхідність в його наявності обумовлена вимогами самофінансування підприємства, його стабільністю та незалежністю.

Таблиця 2.3 – Аналіз динаміки структури власного капіталу

Показники	2011 рік		2012 рік		Абсолютне відхилення, (тис. грн.)
	Сума, (тис. грн.)	Відсоток до підсумку	Сума, (тис. грн.)	Відсоток до підсумку	
Власний капітал – всього	111450	100,0	108765	100,0	- 2685
В тому числі: Статутний капітал	102786	92,2	102786	94,5	-
Додатково вкладений капітал	8664	7,7	5292	4,8	- 3372
Інший додатковий капітал	-	-	-	-	-

Резервний капітал	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	-	-	687	0,6	687
Несплачений капітал	-	-	-	-	-
Вилучений капітал	-	-	-	-	-

Так, питома вага статутного капіталу, на долю якого припадає більш, ніж половина власного капіталу у 2012 році, склала 94,5 %, що на 2,3 % більше, ніж у 2011 році.

Оскільки величина статутного капіталу залишилась незмінною протягом 2011 – 2012 років, а його питома вага збільшилась, це свідчить про зменшення величини власного капіталу підприємства, яке відбулося за рахунок зменшення величини додатково вкладеного капіталу на 3372 тис. грн.

Одним з елементів в структурі власного капіталу стала стаття «Нерозподілений прибуток», на долю якого в 2012 році припало 0,6 % власного капіталу.

Слід також відзначити, що відсутня така складова власного капіталу як резервний капітал, тобто підприємство не виділяє власні кошти на створення резервних фондів.

Таким чином, зменшення величини власного капіталу станом на 1 січня 2012 року склало 2685 тис. грн.

Таблиця 2.4 – Аналіз динаміки структури власного капіталу

Показники	2012 рік		2013 рік		Абсолютне відхилення, (тис. грн.)
	Сума, (тис. грн.)	Відсоток до підсумку	Сума, (тис. грн.)	Відсоток до підсумку	
Власний капітал – всього	108756	100,0	74090,0	100,0	- 34666
В тому числі: Статутний капітал	102786	94,5	72663,0	98,1	- 30153
Додатково вкладений капітал	5292	4,8	-	-	- 5292

Інший додатковий капітал	-	-	1159,0	1,6	+1159
Резервний капітал	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	687	0,6	268,0	0,36	- 419
Несплачений капітал	-	-	-	-	-
Вилучений капітал	-	-	-	-	-

Як свідчать дані таблиці 2.3, у 2013 році відбулось значне зменшення величини власного капіталу (34666 тис. грн.).

Дане зменшення в основному було викликане зменшенням статутного капіталу на 30153 тис. грн., хоча при цьому питома вага статутного капіталу в структурі власного капіталу підприємства збільшилась на 3,6%.

Також у 2013 році зменшилась величина нерозподіленого прибутку (на 419 тис. грн.) і відповідно зменшилась його питома вага на 0,24%.

Таблиця 2.5 – Аналіз динаміки структури власного капіталу

Показники	2013 рік		2014 рік		Абсолютне відхилення, (тис. грн.)
	Сума, (тис. грн.)	Відсоток до підсумку	Сума, (тис. грн.)	Відсоток до підсумку	
Власний капітал – всього	74090,0	100,0	74603,0	100,0	513
В тому числі: Статутний капітал	72663,0	98,0	72663,0	97,3	-
Додатково вкладений капітал	-	-	-	-	-
Інший додатковий капітал	1159,0	1,56	1459,0	0,19	300
Резервний капітал	-	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	268,0	0,36	481,0	0,6	213
Несплачений капітал	-	-	-	-	-
Вилучений капітал	-	-	-	-	-

Якщо розглянути динаміку структури власного капіталу станом на 1 січня 2014 року, то можна простежити позитивні зміни в структурі власного капіталу.

В даному періоді величина власного капіталу зросла на 513 тис. грн.

Дане зростання величина власного капіталу підприємства було пов'язано зі збільшенням іншого додаткового капіталу на 300 тис. грн. та збільшенням нерозподіленого прибутку на 213 тис. грн., що є позитивною тенденцією у процесі мобілізації власних фінансових ресурсів підприємства.

Обчислимо рентабельність власного капіталу підприємства за допомогою формули 2.3:

$$РВК_{2011} = (470/108756) * 100\% = 0,43\%$$

$$РВК_{2012} = (1124/111450) * 100\% = 1,01\%$$

$$РВК_{2013} = (470/74090) * 100\% = 0,63\%$$

$$РВК_{2014} = (1128/74603) * 100\% = 1,51\%$$

Рентабельність власного капіталу є визначальним показником ефективності господарської діяльності.

Її величини та тенденції важливі для прийняття власником рішення про доцільність або недоцільність продовження і розширення даної діяльності.

Для потенційних акціонерів та інвесторів це свідчить про перспективу отримання прибутку.

Розрахуємо показник оборотності власного капіталу:

$$ОВК_{2011} = 78036/111450 = 0,7 \text{ (об.)}$$

$$ОВК_{2012} = 65024/108756 = 0,6 \text{ (об.)}$$

$$ОВК_{2013} = 62941/74090 = 0,8 \text{ (об.)}$$

$$ОВК_{2014} = 72694/74603 = 0,9 \text{ (об.)}$$

Розраховані значення показника свідчать про те, що протягом досліджуваного періоду власний капітал в середньому здійснював 0,6 – 0,9 оборотів за рік.

Збільшення даного показника у 2013 – 2014 роках позитивно вплинуло на фінансовий стан підприємства.

Визначимо середній період обороту власного капіталу:

$$\text{ТОБВК}_{2011} = 360/0,7 = 514(\text{дн.})$$

$$\text{ТОБВК}_{2012} = 360/0,6 = 600(\text{дн.})$$

$$\text{ТОБВК}_{2013} = 360/0,8 = 450(\text{дн.})$$

$$\text{ТОБВК}_{2014} = 360/0,9 = 400(\text{дн.})$$

Отже, ми спостерігаємо скорочення терміну обороту власного капіталу, який у 2014 році склав 400 днів, що на 114 днів менше, ніж у 2011 році.

Це свідчить про більш ефективне використання власного капіталу підприємства.

Залучений капітал в джерелах формування майна підприємства в сучасних умовах набуває важливого значення для забезпечення ефективної фінансової діяльності, оскільки покриває тимчасову додаткову потребу підприємства в коштах.

Залучення позикового капіталу обумовлено характером виробництва, складними розрахунково - платіжними відносинами, необхідністю поповнення нестачі власних коштів, що дуже необхідним для Шосткинського казенного заводу «Імпульс» та іншими об'єктивними причинами.

Використання залученого капіталу дозволяє чуттєво розширювати обсяги господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різних фінансових фондів, а в кінцевому рахунку – підвищити ринкову вартість підприємства.

Для оцінки структури зобов'язань суттєве значення має їх поділ на незабезпечені та забезпечені.

Важливість такого групування пов'язана з тим, що забезпечені зобов'язання на випадок ліквідації підприємства і оголошення конкурсного виробництва погашаються з конкурсної маси.

Чим більше покритих (забезпечених) боргів в протилежність незабезпеченим, тим краще кредиторам, вимоги яких забезпечені, але гірше

кредиторам, які у випадку оголошення конкурсу повинні задовольнитися майновою масою, що залишилася.

Таким чином наявність в складі джерел фінансування довгострокових залучених коштів (при певних умовах) розглядається як позитивне явище, оскільки дозволяє підприємству користуватися залученими коштами тривалий час. Але при вирішенні питання про доцільність залучення довгострокових зобов'язань до процесу фінансування виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання рекомендують враховувати: здатність підприємства генерувати грошові кошти, необхідні для покриття існуючих зобов'язань, доходність діяльності тощо.

Таким чином частка залученого капіталу збільшилась, що негативно впливає на фінансовий стан підприємства. Це відбулося за рахунок збільшення кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань підприємства.

Отже, величина залученого капіталу збільшилась на 1427,5 тис. грн.

Дане збільшення відбулося за рахунок збільшення довгострокових зобов'язань, кредиторської заборгованості та інших поточних зобов'язань. Кількість залученого капіталу підприємства збільшилась на 4423,3 тис. грн. Всі збільшення залученого капіталу за досліджувані періоди свідчать про негативний фінансовий стан підприємства, бо в такому разі воно стає фінансово залежним від кредиторів. З іншого боку залучення позикових коштів в оборот підприємства – явище нормальне.

Це тимчасово покращує фінансовий стан підприємства, але при умові, що кошти не виймаються з обороту на довгий час і своєчасно повертаються.

Більша частина коштів в складі джерел коштів підприємства, як бачимо, належить позичковим коштам, у тому числі й кредиторській заборгованості.

3 ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Діяльність будь-якого підприємства направлена в першу чергу на отримання прибутку в ході виробництва і реалізації продукції, товарів чи послуг. Для ведення бізнесу підприємству потрібна значна доля капіталу як в майновому виразу так і в грошовому.

Підприємство функціонує як за власні кошти, так і за позикові. Власний капітал є основою незалежності підприємства. Необхідність у власному капіталі обумовлена вимогами самофінансування. Проте фінансування лише за рахунок власних коштів не завжди можливе. В деяких випадках власних коштів може не вистачати, а за інших умов це може бути невигідно, особливо в тих випадках, коли виробництво носить сезонний характер.

Кожне підприємство повинно прагнути до збільшення власного капіталу, та скорочення залучених коштів, бо формування оптимальної структури капіталу підприємства для фінансування необхідного обсягу витрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань, що вирішуються в процесі фінансового управління підприємством.

Оптимальна структура капіталу відображає таке співвідношення використання власного та позикового капіталу, при якому забезпечується найбільш ефективний взаємозв'язок між коефіцієнтами рентабельності власного капіталу та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість.

Для підприємства власний капітал має низку позитивних факторів, а саме:

- власний капітал є фінансовою основою функціонування підприємства;

- формування власного капіталу є простішим порівняно із залученням позикового капіталу, що зумовлено тим, що рішення, пов'язані зі збільшенням капіталу, приймають власники та менеджери підприємства без отримання згоди інших суб'єктів господарювання;

- власний капітал забезпечує більшу можливість генерування прибутку в усіх сферах діяльності.

Одним з основних напрямів поліпшення управління капіталом підприємства є забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел, а саме чистого прибутку і амортизаційних відрахувань. Але збільшення чистого прибутку можливе за рахунок підвищення ефективності використання як власного капіталу, так і сукупного капіталу, що можливо при збільшенні оборотності сукупного капіталу та підвищенні рентабельності власного і сукупного капіталу.

Збільшення обсягів фінансування за рахунок амортизаційних відрахувань можливе шляхом прямого використання амортизаційних відрахувань за призначенням, а також застосування прискореної амортизації основних засобів, для своєчасної модернізації обладнання та придбання більш сучасного, більш технологічного та безпечного обладнання для виробництва.

Підприємство повинне відслідковувати середньозважену вартість капіталу та унеможливити значного його зменшення. Поточні активи і поточні пасиви можуть змінюватися щодня, але при привальному і повсякденному моніторингу та керуванні можна досягти максимально ефективного їх використання з отриманням максимального прибутку. Це може відбуватися і за рахунок зменшення витрат на обслуговування залучених коштів, зменшення витрат на виробництво, зменшення постійних витрат, збільшення обсягів виробництва та реалізації і т.інш.

На даний момент частка власних коштів у структурі сукупного капіталу підприємства ШКЗ «Імпульс» є достатньо великою, проте для її подальшого підвищення необхідно:

- здійснювати раціональний розподіл прибутку;
- скоротити відтік власних коштів у дебіторську заборгованість шляхом комплексного підходу до вивчення замовників;
- вдосконалити систему розрахунків з покупцями та замовниками;
- здійснювати заходи впливу при здійсненні партнерських відносин із неплатоспроможними контрагентами;
- створити резервний фонд та вдосконалити його облік та відображення в бухгалтерському балансі.

Збільшення власного капіталу може бути здійснене в результаті накопичення або консервації нерозподіленого прибутку для цілей основної діяльності із значним обмеженням використання його на невиробничі цілі, а також в результаті розподілу чистого прибутку до резервних фондів, що утворюються відповідно до установчих документів.

Доцільно запропонувати наступні принципи формування капіталу підприємства:

1. Врахування перспектив розвитку господарської діяльності підприємства. Процес формування об'єму і структури капіталу підпорядкований завданням забезпечення його господарської діяльності не лише на початковому етапі діяльності, але і на продовженні і розширенні цієї діяльності в майбутньому. Забезпечення перспективності досягається шляхом включення всіх розрахунків, пов'язаних з формуванням капіталу.

2. Забезпечення відповідності об'єму капіталу, що залучається, об'єму активів підприємства. Загальна потреба в капіталі ґрунтується на потребі в оборотних і необоротних активах.

3. Забезпечення оптимальності структури капіталу з позиції ефективного його функціонування. Структура капіталу є співвідношенням власних і позикових фінансових коштів, що використовуються у фінансовій діяльності підприємства. Підприємство, що використовує лише власний капітал, має найвищу фінансову стійкість (коефіцієнт автономії дорівнює одиниці), але обмежує темпи свого розвитку (оскільки не може забезпечити

формування необхідного додаткового об'єму активів в періоди благополучної кон'юнктури ринку) і не використовує фінансові можливості приросту прибутку на вкладений капітал.

Використання позикового капіталу збільшує фінансовий потенціал розвитку підприємства і надає можливість приросту фінансової рентабельності діяльності. Проте більшою мірою генерує фінансовий ризик і загрозу банкрутства.

4. Забезпечення мінімізації витрат по формуванню капіталу з різних джерел. Така мінімізація здійснюється в процесі управління вартістю капіталу, під якою розуміється ціна, яку підприємство платить за його залучення з різних джерел.

5. Забезпечення високоефективного використання капіталу в процесі його господарської діяльності. Реалізація цього принципу забезпечується шляхом максимізації показника рентабельності власного капіталу при прийнятному для підприємства рівні фінансового ризику.

Лише маючи певні стратегічні позиції можливе ефективне господарювання. Тому в першу чергу необхідно розробити фінансову стратегію підприємства. Метою розробки є побудова ефективної системи управління капіталом, що спрямована на досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження теоретичних і методичних аспектів формування та використання власного капіталу підприємства дають змогу зробити низку висновків.

Капітал є однією з ключових категорій діяльності підприємства, без нього неможливе існування будь-якого підприємства. Від того, який капітал має в своєму розпорядженні суб'єкт господарювання, наскільки оптимальна його структура, наскільки доцільно та ефективно він трансформується в основні й оборотні фонди, залежить фінансова стійкість підприємства і кінцеві результати його діяльності.

Діяльність підприємства за рахунок власних коштів є гарантією його самостійності та незалежності від кредиторів, але це не завжди можливо особливо тоді, коли наша держава перейшла до ринкових відносин, що зумовило погіршення фінансового стану деяких підприємств і змусило їх самостійно шукати фінансової підтримки у кредиторів або інвесторів. Що призвело до зменшення частки власного капіталу в структурі сукупного капіталу і збільшення частки залучених коштів. Але для ефективного самостійного функціонування необхідно дотримуватися балансу в структурі сукупного капіталу і не збільшувати частку залученого капіталу в сукупному більше ніж до 40%.

У даній роботі оцінка фінансового стану підприємства ШКЗ «Імпульс» здійснювалася за допомогою розрахунку й аналізу різноманітних коефіцієнтів та показників, а саме: коефіцієнта фінансової незалежності, коефіцієнта концентрації позикового капіталу, коефіцієнта поточної заборгованості, коефіцієнта покриття боргів власним капіталом, коефіцієнта фінансового левериджу, коефіцієнта стійкого фінансування та ін.

Після здійснення комплексної оцінки фінансового стану підприємства за 2011 – 2014 роки слід зазначити:

- коефіцієнт фінансової незалежності протягом всього досліджуваного періоду знаходився на високому рівні, що свідчить про стійкий фінансовий стан ШКЗ «Імпульс»;

- як свідчать проведені розрахунки коефіцієнта концентрації позикового капіталу, значення даного показника у 2011 – 2014 роках цілком відповідає нормативному;

- якщо розглядати вплив коефіцієнта поточної заборгованості на підприємство, то він є незначним, оскільки значення даного показника знаходиться в межах норми;

- значення коефіцієнта стійкого фінансування протягом 2011 – 2014 років знаходилось на високому рівні і складало 0,84 – 0,90. Це є індикатором стійкого фінансового стану підприємства і його низької залежності від кредиторів;

- критичне значення коефіцієнту покриття дорівнює 1, значення коефіцієнту покриття у межах 1-1,5 свідчить про те, що підприємство своєчасно ліквідує борги.

Отже, загалом всі розраховані показники фінансового стану підприємства знаходяться в межах норми. У цілому можна сказати, що фінансування розвитку підприємства здійснюється за рахунок реінвестування прибутку, тобто за рахунок внутрішніх джерел, що свідчить про високий ступінь фінансової незалежності.

На момент проведення аналізу частка власних коштів у структурі сукупного капіталу підприємства ШКЗ «Імпульс» була достатньо великою, проте для її подальшого підвищення необхідно:

- здійснювати раціональний розподіл прибутку;
- скоротити відтік власних коштів у дебіторську заборгованість шляхом комплексного підходу до вивчення замовників;
- вдосконалити систему розрахунків з покупцями та замовниками;
- здійснювати заходи впливу при здійсненні партнерських відносин із неплатоспроможними контрагентами.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” від 16. 07. 99 р. № 996 – XIV, із змінами і доповненнями.
2. Закон України “Про оплату праці” від 24. 03. 95 р. № 108/995 – ВР, із змінами і доповненнями.
3. Баканов М. И., Шеремет А. Д. Теория анализа хозяйственной деятельности: Учебник. – М.: Финансы и статистика, 2000. - 356 с.
4. Бланк И. А. Управление прибылью. К.: Ника – Центр: Эльга, 2002. – 567 с.
5. Буряк П. Ю., Карпінська Б. А., Григор’єва М. І. Економіка праці й соціально - трудові відносини: Навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.
6. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: Практикум. – Ж.: Світ, 2003. – 256 с.
7. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності Навч. посіб. – К.: Демімур, 2005. – 296 с.
8. Грідчина М.Ф. Фінанси: Навчальний посібник. — К.: УФІМБ, 2004. – 314 с.
9. Грiшнова О.А. Економіка праці та соціально-трудоу відносини: Підручник. – К.: Знання, 2016. – 559 с.
10. Дiдiвський М. І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 462 с. – (Вища освіта ХХІ століття).
11. Житна І.П., Нескреба А.М. Економічний аналіз господарської діяльності підприємства. – К.: Вища школа, 2015. – 223 с.
12. Ілляшенко С.М. Господарський ризик і способи його вимірювання. Навч. пос. Суми: СумДУ, 1999 р.- 102 с.
13. Ілляшенко С.М. Економічний ризик. Навч. пос. К.: Центр навчальної літератури, 2004 р. - 220 с.

14. Карпіщенко В.К. Економіка праці і соціально-трудова відносина: Підручник. – К.: Каравела, 2016. – 458 с.
15. Кулішов В. В. Макроекономіка: основи теорії і практики. Навч. пос. Львів: Магнолія - плюс, 2004. – 256 с.
16. Мельник Л.Г., Карінцева О.І. Економіка підприємства: Конспект лекцій. Навч. посіб. – Суми: ВТД, 2003. – 412 с.
17. Мец В.О. Економічний аналіз: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2018. – 125 с.
18. Мних Є.В., Буряк П.Ю. Економічний аналіз на промисловому підприємстві: навч. посіб. – Л.: Світ-2000, 2005. – 402 с.
19. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник. – К.: Скарби, 2003. – 336 с.
20. Павленко А. Ф. Маркетинг: Підручник. К.: КНЕУ, 2003. – 246 с.
21. Петруся Ю. І. Маркетинг: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2007.- 325с.
22. Поддєрьогін А. М. Фінанси підприємства. Підручник. К.: - КНЕУ, 2012. – 384 с.
23. Покропивний С. Ф. Економіка підприємства. Підручник. – К.: КНЕУ, 2011. – 528 с.
24. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник. – К.: Знання, 2005. – 420 с.
25. Тарасюк Г. М., Шваб Л. І. Планування діяльності підприємства. Навч. пос. – К.: Каравела, 2003. – 432 с.
26. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства. Навч. пос. Київ: Знання, 2004, 654 с.
27. Савченко А. Г., Пухтаєвич Г. О. Макроекономіка. Навч. пос. К.: Либідь, 1996. - 269 с.
28. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. – К.: ЦНЛ, 2003. – 436 с.

29. Солонінко К. С. Макроекономіка. Навч. пос. К.: ЦУЛ, 2002. – 320 с.
30. А. Філіпченко А. С. Світова економіка. Підручник. К.: Либідь 2001. - 582 с.
31. Федорович Р.В. Теорія економічного аналізу: Підручник. – Т.: Економічна думка, 2004. – 401 с.
32. Цал – Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та аналіз. Навч. пос. - Житомир. ЖІТІ, 2001. – 457 с.
33. Цал – Цалко Ю. С. , Холод Б. І. Економіка підприємства. Навч. пос. – Житомир. ЖІТІ, 2000. – 388 с.
34. Чернюк Л. Г., Розміщення продуктивних сил України: Навч. посіб. – К.: Кондор, 2012. – 470 с.
35. Шваб Л.І. Економіка підприємства: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів – К.: Каравела, 2014. – 586
36. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку. – К.: Знання, 2015. - 529с.
37. Шкарабан С.І. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – Тернопіль, 2015. – 325 с.
38. Мамонтова Н.А. Умови забезпечення фінансової стійкості підприємств//Фінанси України. – 2007. - № 8. - с.103-106
39. Петленко Ю.В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств//Фінанси України. – 2008. - № 6. - с. 91-95
40. Плиса В.Й. Стратегія управління фінансовою стійкістю підприємства //Фінанси України. – 2008. - №11. – с. 38-44
41. Проценко Н. Б. Методологічні аспекти оцінки економічної стійкості підприємств//Регіональна економіка. - 2007. - № 2. - с. 86-94.
42. [www. minfin. gov. ua](http://www.minfin.gov.ua)
43. <http://www.spr.ua/shostka/impuls-shostkinskiy-kazenni-y-zavod.html>